

ปีที่ 26 ฉบับที่ 8848 วันพฤหัสบดีที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2555 หน้า 15

ถอดบทเรียน‘น้ำท่วม-ภัยแล้ง’ ประชาชนต้องการเข้าถึงข้อมูล

ภาวะเรือนกระจก ซึ่งทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคอีสานจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก

น.ส.ฉวี เส่ว่างตั้งแต่ปี 2547 ที่ผ่านมาก็ได้เกิดภัยธรรมชาติหลายครั้ง และมีความรุนแรงสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน จนทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตทางพืชผล ปศุสัตว์ รวมถึงการประมง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศนั้นจะมีอิทธิพลต่อการผลิตอาหารที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันปริมาณน้ำที่จะนำมาใช้ในการชลประทานก็จะลดลง เกิดการสูญเสียพื้นที่เกษตร นอกจากนี้ ลักษณะภูมิอากาศยังมี

อิทธิพลทางอ้อม ต่อผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ คุณภาพของดิน การเกิดโรคในพืช วัชพืช และแมลงศัตรูพืช โดยเฉพาะการเกษตรในเขตชลประทาน จะได้รับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงอัตราการเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ การเตรียมรับมือของกรมชลประทานนั้น ต้องมีการบริหารจัดการน้ำโดยการควบคุมปริมาณน้ำ เพื่อรองรับทั้งภัยแล้งและน้ำท่วมให้เกิดความสมดุล อย่างไรก็ตามหากปริมาณฝนตกมีการเปลี่ยนแปลงมากจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกิจกรรมการปลูกพืชของเกษตรกร เช่น พื้นที่เพาะปลูกจะลดลง ซึ่งต้องมีการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของฝน กรมชลต้องเตรียมรับน้ำสำรองไว้ด้วย ถ้าอากาศร้อนขึ้นค่าการใช้น้ำจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 20 - 30

อย่างไรก็ตามกรมชลฯได้ร่วมมือกรมอุตุนิยมวิทยาของต่างประเทศ ประเมินปริมาณน้ำฝน แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศต่างกัน แต่จะนำปริมาณน้ำฝนของโลกมาคำนวณโดยใช้ซอฟต์แวร์หาค่าปริมาณน้ำฝนใน

● **กวนวรรณย์ ยืนยัน, สุชาดา นิ่มบวล**

จากการเสวนาเวทีภาคประชาสังคมของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ว่าด้วยเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยในลุ่มแม่น้ำโขง ภายใต้โครงการ การพัฒนาอย่างยั่งยืนของอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรอิสระ และองค์กรภาคประชาสังคมที่มีต่อการจัดการน้ำ ทว่ายังมีหลายคำถามที่ยังคงต้องการคำตอบจากภาครัฐ

รศ.ดร.ประสิทธิ์ ประคองศรี ที่ปรึกษาศูนย์วิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น บอกว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ขาดการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายของภาครัฐยังขาดความชัดเจน มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ซึ่งหลักการจัดการที่ยั่งยืน ต้องยึดรูปแบบบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบไปด้วย ดิน น้ำและป่าไม้ ซึ่งหลายภาคส่วนยังไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการอย่างเป็นเครือข่าย ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำ ยังเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อและยังหาทางออกไม่ได้

รศ.ดร.ประสิทธิ์ บอกอีกว่าในขณะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืนนั้น สารสำคัญที่ประชาชนจะต้องเข้าถึง ได้แก่ ข้อมูลในด้านปริมาณ คุณภาพ และความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำของภาคส่วนต่างๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพจากผลการปฏิบัติ และการศึกษาวิจัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งแนวทางในการเข้าถึงที่มีประสิทธิภาพ คือการระดมความคิดเห็น พร้อมกับการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องสร้างการรับรู้ ปลูกสร้างจิตสำนึก และพัฒนาทัศนคติร่วมด้วย

ด้าน น.ส.ฉวี วงศ์ประสิทธิ์พร วิศวกรโยธาชำนาญการ กรมชลประทาน อธิบายถึงการเตรียมการในด้านชลประทาน ในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อรับมือ

กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงจากภาวะเรือนกระจกหรือโลกร้อน ซึ่งแนวทางแก้ไขจำเป็นต้องลดการเกิดก๊าซคาร์บอนไดรอกไซด์ เพื่อลดอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศไม่ให้สูงขึ้น ซึ่งทางเครือข่ายของต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านภูมิอากาศของโลก ได้ดำเนินการสร้างโมเดลอุณหภูมิ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยจะได้รับผลกระทบที่เกิดจากภาวะโลกร้อน

การแสดงออกของประชาชนในบางครั้ง มองว่าไม่ใช่การต่อต้าน แต่เป็นความพยายามของภาคประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วม

แต่ละจังหวัด และจะมีการปรับค่าปริมาณน้ำให้มีความสอดคล้องกับปริมาณน้ำในเขื่อนด้วย

ขณะที่**นายธีระพงษ์ ไพธัมน์** ผู้อำนวยการแม่น้ำเพื่อชีวิต กล่าวถึงความรู้ ท้องถิ่นและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการจัดการน้ำว่า องค์การแม่น้ำเพื่อชีวิตมีการทำงานร่วมกับชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งการให้ความรู้นั้นจะต้องมีความเป็นธรรมชาติ คือ จะมีความถูกต้องและความชอบธรรมในการให้ความรู้แก่ประชาชนด้วย ทั้งนี้คนในท้องถิ่นเองก็มีความรู้ท้องถิ่นซึ่งมีความรู้แบบองค์รวมที่มีคุณค่า หากมีการร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นธรรม จะทำให้การจัดการทรัพยากรเป็นไปด้วยความง่าย เนื่องจากชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด อย่างไรก็ตามควรส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนผลิตความรู้ ผลิตสื่อและช่วยกันเผยแพร่ ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้น

ผอ.องค์การแม่น้ำเพื่อชีวิต บอกอีกว่า มีผลงานวิจัยบางชิ้นที่ชาวบ้านหรือประชาชนในชุมชนได้จัดทำการศึกษาขึ้นมาเอง อาทิ เช่น งานวิจัยไ้บ้านซึ่งเป็นผลจากการต่อสู้มานานกว่า 10 ปี ของชาวบ้านปากมูลซึ่งไม่เชื่อความถูกต้องและความชอบธรรมของงานวิจัยที่ถูกว่าจ้างโดยผู้สร้างเขื่อน ชาวบ้านจึงรวมตัวกันทำวิจัยด้วยตนเอง จำนวนกว่า 200 คน เพื่อเป็นการบันทึกความรู้ท้องถิ่นเสริมสร้างชุมชนและความเข้มแข็งรวมถึงการยอมรับจากคนภายนอก ซึ่งความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในเรื่องของระบบนิเวศพื้นบ้าน ล่าสุดพบว่างานวิจัยไ้บ้านได้มีการศึกษาในลุ่มแม่น้ำโขงกว่า 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย เขมร เวียดนาม ลาว พม่า

“การแสดงออกของประชาชนในบางครั้ง เช่น การเรียกร้องหรือคัดค้าน ตนมองว่าไม่ใช่การต่อต้าน แต่เป็นความพยายามของภาคประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และเรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนมากกว่า อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทำให้ประชาชนมองเห็นสิทธิของตัวเองมากขึ้นด้วย”

นายธีระพงศ์ กล่าว